

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1. МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПЕРЕДУМОВИ, ВИДИ ТА РІВНІ

Питання для обговорення

1. Предмет, мета і завдання дисципліни «Інтеграційні процеси в міжнародних відносинах»; її зв'язок з теорією міжнародних відносин, міжнародною економікою та міжнародним правом.
 2. Економічний, політологічний і правовий підходи до визначення міжнародної інтеграції (Я. Тінберген, Б. Баласса, Е. Хаас, Л. Ліндберг, К. Дойч).
 3. Позитивна і негативна інтеграція: зміст і співвідношення.
 4. Об'єктивні передумови та суб'єктивні фактори інтеграції. Роль політичного лідерства.
 5. Класифікація інтеграції: за сферами, рівнями, ступенем інституціоналізації, характером інституцій, географічним охопленням, рівномірністю участі.
 6. Наднаціональність і міжурядовість як принципи організації інтеграційних об'єднань.
1. Диференційована інтеграція: «багатошвидкісна Європа», «змінна геометрія», «Європа à la carte».
 2. Регіоналізм і регіоналізація; «старий», «новий» та мегарегіоналізм.
 3. Показники та індекси вимірювання рівня інтеграції, їхні переваги та обмеження.

Кейси та аналітичні завдання

Кейс 1. «Інтеграція чи кооперація?»

Нижче наведено перелік міжнародних об'єднань і форматів: Європейський Союз; «Група двадцяти»; Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС); Mercosur; БРІКС; Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ); Шанхайська організація співробітництва (ШОС); Африканська континентальна зона вільної торгівлі (AfCFTA); НАТО;

Євразійський економічний союз (ЄАЕС); Люблінський трикутник; Рада Європи.

Завдання:

1. Розподіліть формати на три групи: а) форми міжнародної кооперації; б) міжурядові інтеграційні об'єднання; в) об'єднання з елементами наднаціональності. Обґрунтуйте критерії розподілу (правова обов'язковість рішень, спосіб голосування, наявність незалежних органів, механізм вирішення спорів).
2. Для кожного формату визначте домінуючу сферу інтеграції (економічна, політична, безпекова, правова, соціокультурна).
3. Визначте, які з цих форматів мають найбільше значення для реалізації національних інтересів України, та поясніть чому.

Кейс 2. «Диференційована інтеграція в дії»

У 2025–2026 рр. ЄС неодноразово використовував гнучкі форми співпраці: зона євро розширилася до 21 держави з приєднанням Болгарії (1 січня 2026 р.); кредит Україні обсягом 90 млрд євро на 2026–2027 рр. було оформлено через механізм посиленої співпраці за участю 24 держав-членів; Постійне структуроване співробітництво (PESCO) і інструмент SAFE (150 млрд євро позик на оборону) охоплюють різні групи держав.

Завдання:

1. Визначте, яку модель диференційованої інтеграції ілюструє кожен приклад («багатошвидкісна Європа», «змінна геометрія», «Європа à la carte»).
2. Сформулюйте по два аргументи «за» і «проти» поширення диференційованої інтеграції з позиції: а) держав-засновниць ЄС; б) нових держав-членів; в) держав-кандидатів, зокрема України.
3. Чи може диференційована інтеграція стати моделлю поетапного членства України в ЄС? Підготуйте аргументовану позицію (5 хв).

Аналітичне завдання. Вимірювання рівня регіональної інтеграції

Використовуючи дані UNCTADstat, Eurostat або WTO Stats (за останній доступний рік), розрахуйте для ЄС, USMCA, ASEAN і Mercosur:

- частку внутрішньорегіонального експорту в загальному експорті угруповання: $S = X_{ii} / X_i \times 100 \%$;
- індекс інтенсивності внутрішньорегіональної торгівлі: $I = (X_{ii} / X_i) / (X_{wi} / X_w)$, де X_{wi} – світовий експорт до регіону, X_w – загальний світовий експорт.

Завдання: побудуйте порівняльну таблицю; поясніть, чому угруповання з низькою часткою внутрішньорегіональної торгівлі може мати високий індекс інтенсивності; сформулюйте висновок щодо обмежень кількісних показників для оцінювання глибини інтеграції.

Теми доповідей та есе

1. Інтеграція і суверенітет: суперечність чи взаємодоповнення
2. Роль політичного лідерства у становленні інтеграційних угруповань: порівняння франко-німецького «тандему» та ролі Бразилії в Mercosur.
3. Диференційована інтеграція в ЄС: ризики фрагментації чи інструмент гнучкості
4. Регіоналізм в умовах геоекономічного суперництва 2020-х рр.
5. Показники вимірювання регіональної інтеграції: порівняльний аналіз ARCII, ARII та KOF.
6. Інтеграція у сфері безпеки: від «спільноти безпеки» К. Дойча до сучасного НАТО.
7. Кооперація без інтеграції: феномен «Групи двадцяти» та БРІКС.
8. Україна між інтеграційними проєктами: уроки 1991–2014 рр.

Рекомендована література

1. Петренко К. В., Іванова Т. В. Інтеграційні процеси міжнародного розвитку : конспект лекцій. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2025. 299 с.

2. Balassa B. The Theory of Economic Integration. Homewood, IL : Richard D. Irwin, 1961.
3. Hurrell A. Explaining the Resurgence of Regionalism in World Politics. *Review of International Studies*. 1995. Vol. 21, No. 4. P. 331–358.
4. Börzel T. A., Risse T. (eds.). The Oxford Handbook of Comparative Regionalism. Oxford : Oxford University Press, 2016.
5. Leuffen D., Rittberger B., Schimmelfennig F. Integration and Differentiation in the European Union. 2nd ed. Cham : Palgrave Macmillan, 2022.
6. UNCTADstat Data Centre. URL: <https://unctadstat.unctad.org>
7. Eurostat. International trade in goods. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
8. World Bank. Deep Trade Agreements Database. URL: <https://datatopics.worldbank.org/dta>